חג הסוכות

א. די גמרא זאגט אין סוכה[1]: „תניא ר׳ אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביו״ט הראשון של חג בלולבו של חבירו דכתיב[2] ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים משלכם כך אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו דכתיב[3] חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים משלך. וחכמים אומרים אע״פ שאמרו אין אדם יוצא י״ח ביו״ט הראשון בלולבו של חבירו אבל יוצא י״ח בסוכתו של חבירו דכתיב[4] כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת. ורבנן האי לך מאי דרשי ביי׳, מיבעי לי׳ למעוטי גזולה אבל שאולה כתיב כל האזרח״.

די הלכה איז ווי די חכמים, אז כאטש מ׳איז ניט יוצא — ביו״ט ראשון פון חגה״ס — מיט ד׳ מינים שאולים „משום דבעינן לכם״[5], איז אבער ביי סוכה אנדערש און מען איז יוצא מיט א סוכה שאולה[6].

ווי מען לערנט בפשטות איז משמע, אז דער טעם פארוואס די חכמים האלטן אז מ׳איז יוצא בסוכה שאולה, איז ווייל דער (לימוד פון) פסוק „כל האזרח בישראל וגו״ (מלמד שכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת) איז מגלה אז „תעשה לך״ מיינט ניט אז עס דארף זיין „שלך״; דער „לך״ קומט נאר „למעוטי גזולה״.

זאגט אבער דער אלטער רבי אין שו״ע[7]: „אע״פ שאמרה תורה חג הסוכות תעשה לך לך משלך כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חבירך אעפ״כ יוצא אדם י״ח בסוכה שאולה דכיון שנכנס לה ברשות הרי היא כשלו (ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה)״. זעט מען מפורש, אז אויך ביי סוכה לערנט מען אפ פון „לך״ אז עס דארף זיין „שלך״ — און פונדעסטוועגן איז מען יוצא מיט א סוכה שאולה, ווארום א שאולה „הרי היא כשלו״[8].

דארף מען פארשטיין: וויבאלד אז דער טעם וואס מ׳איז יוצא מיט א סוכה שאולה איז (ניט ווייל דער פסוק „כל האזרח גו״ איז מרבה „שאולה״[9], נאר) ווייל „שאולה .. הרי היא כשלו״[10] — פארוואס זאל שאולה ניט זיין כשר אויך

---

1) כז, ב.
2) אמור כג, מ.
3) ראה טז, יג.
4) אמור שם, מב.
5) רמב״ם הל׳ לולב פ״ח ה״י. טושו״ע (ואדה״ז) או״ח סתרמ״ט ס״ב (ס״א). סתרנ״ח ס״ג.
6) רמב״ם הל׳ סוכה פ״ה הכ״ה. טושו״ע שם סתרל״ז ס״ב (ולהעיר ממכתבי תורה (להרגצובי) מכתב ב. ואכ״מ).
7) או״ח סתרל״ז ס״ג.
8) בפשטות מקורו דאדה״ז הוא מלבוש שם ס״ב, שכנראה מפרש כן בפרש״י שם ד״ה כל האזרח. [ודלא כמו שמפרש המנ״ח (מצוה שכה סק״ט) בפרש״י. וראה שו״ת הריב״ש שסמ״ז. שע״ת או״ח סתפ״ב סק״א]. ועפ״ז י״ל שבזה מחולקים רש״י ותוס׳ (ד״ה כל האזרח שם), דלדעת התוס׳ למדין מ„כל האזרח״ שאין צריך לדין ד„לך משלך״, וממילא יוצאין י״ח בסוכת השותפים ובסוכה שאולה. וראה ריב״ש שם — ראה לקמן הערה 15.
9) ראה כפות תמרים לסוכה לא, א ד״ה ורבנן. ועוד.
10) ועפ״ז מובן מ״ש אדה״ז ההסברה „הרי היא כשלו״ ולא הביא כלל הלימוד מהכתוב „כל האזרח גו״ — כי אז הי׳ קס״ד שהכוונה בהלימוד שאין בסוכה הדין ד„לך״ — שלך.

ביי לולב מצד דעם זעלבן טעם, וואס „שאולה .. הרי היא כשלו" ?

ב. לכאורה וואלט מען געקענט ענטפערן, אז אין דעם גדר פון „שלו" גופא דא[11] — איז אן ארט אויף חילוקים (אויף וויפל ס'איז „שלו"). ביי סוכה איז דער פסוק „כל האזרח גו" מגלה אז ס'איז מספיק אויך א קלענערע דרגא אין „לך — משלך" (אין וועלכער אויך שאולה ווערט נכלל, כאטש עס איז ניט שלו ממש)[12]; משא"כ ביי לולב, וואו ס'איז ניטא אזא לימוד, איז דער פירוש פון „ולקחתם לכם — משלכם" ממש, א פולשטענדיקער אופן „שלכם", וואס איז ממעט לולב השאול.

אבער פון לשון פון אלטן רבי'ן איז א ווייטערדיקן סעיף[13] איז משמע, אז שאולה ביי סוכה איז אין דעם גדר פון „שלו ממש", וז"ל: ואע"פ שבדיעבד יוצא בסוכה גזולה העומדת בקרקע .. מ"מ לכתחילה אין לישב בסוכה העומדת בקרקע של חבירו מפני שאינה נקראת שלו ממש והתורה אמרה תעשה לך משלך ואינה דומה לשאלה ממש שהשאילה לו מדעתו והרי היא כשלו ממש. זעט מען דערפון אז מיט א סוכה שאולה איז מען יוצא ניט דערפאר וואס ביי סוכה איז געניג אויך וועט ס'איז ניט „שלו" ממש, נאר[14], ווייל שאולה איז טאקע אזוי ווי שלו ממש[15] — איז הדרא קושיין לדוכתא: פארוואס ווערט שאלה נתמעט פון „לכם" ביי די ד' מינים ?

קען מען זאגן, אז דער אויפטו פון לימוד „כל האזרח גו" איז [ניט אז ביי סוכה איז מספיק אויך ווען ס'איז ניט אינגאנצן „שלך", נאר — פארקערט], אז ענין הסוכה האט אין זיך אזא גדר וואס מצד דעם ווערט שאולה בא סוכה „שלו

---

11) ועד"ז בכו"כ ענינים: קנין הגוף או לפירות (יבמות לו, ב. וש"נ. ולהעיר מחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע שם ס' תרלז ס"ג. ועוד), סוגי משכון בנוגע ללא יראה לך (שו"ע (אדה"ז) או"ח ס' תמא (ובנ"כ). ט"ז ס' תמג סק"ד. ועוד), ועוד.

12) כן משמע קצת מל' אדה"ז שם „ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה" (וכן לאח"ז בסוכה שיש לו שותפות בה עם חבירו כתב „ואין זה נקרא גזל כיון שעל דעת כן כו'"). ועפ"ז י"ל שמאריכות לשון אדה"ז בתחלת הסעיף „כלומר שתהא הסוכה שלך וכו' של חבירך" משמע לכאורה שכל הדין ד„לך" הוא לא (החיוב —) שצריך שיהי' „שלך", אלא (רק השלילה —) „לא של חבירך": משא"כ בלולב שצריך שיהי' „לכם משלכם" ממש (ראה אבני מלואים סכ"ח סקל"ג ד"ה אמנם. מקו"ח סתמ"ח סק"ט. ועוד. ולהעיר משו"ת חת"ס או"ח סק"פ בסופו).

אבל מזה שכתב „הרי היא כשלו" ולא כתב דיוצאין י"ח בסוכה שאולה כיון דכתיב כל האזרח (וכיו"ב) כנ"ל, ובפרט ממ"ש בסעיף יא, משמע כדלקמן בפנים.

13) שם סי"א.

14) ועפ"ז מובן מה שהוצרך לומר (סוכה לא, א) גבי סוכה גזולה „קרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא" — כי גם בסוכה צריך לדין שלו ואצ"ל דל' זה הוא „לאו דוקא" (כבפנ"י שם). וכן מדגיש אדה"ז שם ס"ד „הרי הוא כשאול בידו". וכן בסעיף הנ"ל „מפני שאינה נקראת שלו ממש" משמע, דגם זה נק' „שלו" אלא שאי"ז שלו ממש, וראה אלי' רבה סק"ד שמשיג על המג"א „אבל הכא בקרקע כיון דהוי כשאולה הוי כמו לכם". ולהעיר מכפות תמרים סוכה לא, א.

15) עפ"ז אולי יש ליישב קושיית התוס' ד"ה ההוא (סוכה ט, א) למה צריך קרא דלך למעוטי גזולה „תיפוק לי' משום דהוה לי' מצוה הבאה בעבירה" (וראה מנ"ח שם) — כי גם בסוכה צ"ל תעשה לך שיהי' שלך (וי"ל שזוהי כוונת רש"י שם ד"ה למעוטי), ואי"ז רק לימוד למעוטי גזולה שגזול הוא פסול בסוכה. וראה שאג"א סצ"ט. ועפ"י כהנ"ל י"ל דתוס' ורש"י לשיטתייהו אזלי בדף כו, ב (הנ"ל הערה 8). וכן משמע מתוד"ה מאי טעמא גיטין (נה, א) קרוב לסופו „ובסוכה לא בעינן משלכם". אבל מל' פרש"י סוכה לא, א ד"ה ורבנן „יוצא אדם בסוכה שאינו שלו בשאולה" אין לדייק כן, כי כוונתו רק להמציאות.

ממש"*[15]; וי"ל ההסבר בפשטות: ווי־באלד ער באַרגט עם די סוכה זי זאָל זיין פונקט ווי דירתו קבע כל השנה, וואָס דאָס איז דאָך כל גדר סוכת החג (משא"כ בלולב[16] — וכו' ששלך הוא רק תנאי) איז דער באַרגן באופן דשלו ממש, „אדעתא דהכי השאילו" [17].

ג. ויש להוסיף ולהמתיק בפנימיות הענינים: פון פסוק „כל האזרח גו" לערנט מען אַפ אַז „כל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת" מצד דעם עילוי פון סוכה ווערן אַלע אידן נתאחד אין איין מציאות ביז אַז „כל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת" — און מהאי טעמא איז ביי סוכה אויך שאולה „כשלו ממש":

---

*15) בספר מכתב סופר סי' לח מבאר דכיון דגלי לן רחמנא מכל האזרח דסוכה שאולה כשרה, א"כ ע"כ לך לאו אכל אדם מישראל פרטי קאי אלא אכללות ישראל קאי לאפוקי משל נכרי והפקר והיינו טעמא דיוצא בשאול כיון שיש לו בעלים ישראל לך קרינן בי' (ועי"ש שמטעם זה אין יוצא בסוכה שאולה מעכו"ם וכן שותפות עכו"ם).

ולא זכיתי להבין סברתו — דמה ענין בעלות דכלל ישראל, דציבור — במצוה כסוכה, האם נחדש שצ"ל דיהודי (ע"ד ממושבותיכם תביאו) דוקא ? !

ואם נאמר — שמפני שיש בה קדושה אינה חלה בשל עכו"ם — הרי בפרט בקדושת קרבן (שזוהי קדושת סוכה — למ"ד זה (ראה פרש"י סוכה ט, א ד"ה על החגיגה. פרש"י ביצה ל, ב ד"ה לה' וד"ה על החגיגה. שו"ע אדה"ז ר"ס תרלח. וראה אוה"ת סוכות (ע' א'תשה) ושי"נ)) — ישנה באו"ה. ומיעוטא דאו"ה בכיו"ב בקרא — הוא מ„ישראל" וכיו"ב, ולא מלשון דבעלות וממונא („לך" וכיו"ב). ואם מפני שאינו יכול להקדיש מה שאינו שלו — הרי משאילו, ומאי נפק"מ דישראל או דעכו"ם.

16) במכו"כ מטלית שאולה (ראה שו"ע אדה"ז ואו"ח סי"ד ס"ו, ח. ובקו"א שם. ושי"נ).

17) משא"כ בטלית שאולה (ראה בהמצויין בהערה הקודמת. וראה בהמצויין במאסף לכל המחנות סקל"א המתרצים זה).

ס'איז מבואר אין חסידות[18] אינעם פירוש הפסוק[19] „בכסה ליום חגנו", אַז די ענינים וואָס בר"ה ויוהכ"פ זיינען זיי בהעלם — „בכסה", קומען זיי אַרויס בגילוי „ליום חגנו", אין חג הסוכות. עפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין דעם חילוק (בנוגע „לכם") צווישן סוכה און לולב (צי מ'איז יוצא מיט שאולה) בהקדם הביאור ווי די ענינים זיינען „בכסה" בר"ה ויוהכ"פ.

שוין גערעדט אַמאָל בארוכה[20], אַז אין תוכן פון ר"ה ויוה"כ זיינען דאָ דריי ענינים זה למעלה מזה: א) די מצוות היום, בר"ה — מצות תקיעת שופר, וביוהכ"פ — מצות התענית און מצות התשובה והוידוי; ב) דאָס וואָס זיי זיי־נען פון די עשרת ימי תשובה, וואָס תשובה איז העכער פון מצוות (און דעריבער קען זי מתקן זיין דאָס וואָס מ'פאַרפעלט אין דער עבודה פון קיום המצוות); ג) דער תוכן עצמי פון די טעג, וואָס איז העכער אויך פון תשובה: בר"ה — די בקשת השם און עבודה פון „תמליכוני עליכם"[21], בקשה און עבודה מכתיר זיין דעם אויבערשטן אלס מלך, וביום הכפורים — דער ענין פון עיצומו של יום הכפורים מכפר, וואָס די דרגא פון כפרה איז העכער פון דער כפרה שע"י תשובה.

אין די דריי ענינים ווערן אַרויסגע־זאָגט די פאַרשידענע אופני ההתקשרות וההתאחדות פון אידן מיטן אויבערשטן:

---

18) סדור רלה, ב. ובכ"מ. וראה גם לקו"ת נצבים מח, סע"ב. ר"ה נד, סע"ג ואילך.

19) תהלים פא, ד.

20) בהבא לקמן ראה לקו"ש ח"ד שיחה לר"ה (ע' 1144 ואילך) וליום הכפורים (ע' 1149 ואילך).

21) ר"ה טז, א. לד, ב.

איין אופן איז, אז אידן זיינען אזוי ווי, כביכול, א באזונדער מציאות, נאר זיי פארבינדן זיך מיט אלקות; וואס אין דעם אופן דארף דער פארבונד און איחוד זיך אויפטאן און אויסדריקן דורך און אין עפעס — דורך קיום המצות, וואס אידן נעמען אויף זיך דעם עול מלכות שמים און זיינען מקיים די גזירות המלך.

אין דעם גופא איז דא א טיפערער אופן — די פנימיות'דיקע התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן, וואס איז ניט אפהענגיק אין קיום המצות: און דאס דריקט זיך אויס אין דער תנועה פון תשובה, אז אפילו ווען א איד האט פון זיך, ח"ו, ארויפגענומען דעם עול מלכות שמים און עובר געווען אויפן ציווי ה', האט ער גרויס פארדרוס און חרטה אויף דעם און וויל דאס פארריכטן, ער טוט תשובה.

אבער אויך דער אופן ההתקשרות, כאטש ס'איז העכער און טיפער פון דעם פארבונד דורך קיום המצות, האט עס פארט א שייכות צו קיום המצות: דער פארדרוס און חרטה אין ענין התשובה איז דאך אויף דעם וואס ער האט ניט מקיים געווען די מצוות פון אויבערשטן און דעריבער איז ער מחליט מכאן ולהבא צו אויספאלגן די גזירות המלך. און וויבאלד אז אויך דער פארבונד דריקט זיך אויס אין (דער החלטה צו) פאלגן דעם אויבערשטן, הייסט עס דאך, אז ער איז נאך א מציאות בפ"ע וואס פאלגט און פארבינדט זיך מיטן אויבערשטן.

דער העכסטער אופן ההתקשרות איז — ישראל וקוב"ה כולא חד, אידן זיינען בעצם איינס כביכול מיט קוב"ה. און דער פארבונד זאגט זיך ארויס אין דער בקשה פון הקב"ה און דער עבודה פון „תמליכוני עליכם" — דאס וואס אידן זיינען מעורר און פועל אז דער אויבערשטער זאל ווערן א מלך איבער זיי:

די התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן דורך תומ"צ, אדער אפילו דורך תשובה, איז דוקא נאכדעם [22] ווי מ'נעמט אן דעם אויבערשטן אלס מלך, וואס דעמאלט איז שייך דער ענין פון פאלגן דעם מלך, תשובה טאן אויפן ניט־פאלגן וכו', וואס דאס פארבינדט זיי מיטן מלך.

איידער אבער דער אויבערשטער ווערט כביכול א מלך (פארן אויפטאן דעם „תמליכוני עליכם") — וואס מאכט אז עס פעלט זיי אויס דעם ענין המלוכה וואס צוליב דעם בעטן אידן אז דער אויבערשטער זאל ווערן א מלך איבער זיי ? איז עס דערפאר וואס זיי זיינען בעצם איין זאך מיט אלקות, ובמילא קענען זיי ניט זיין [23] ח"ו אן א מלך.

ד. עפ"ז איז אויך פארשטאנדיק וואס בנוגע מצות זיינען דא חילוקים צווישן איין אידן און א צווייטן אין דעם אופן פון זייער קיום, און עד"ז (נאר מיט קלענערע חילוקים) איז בנוגע תשובה; משא"כ אין דעם ענין פון „תמליכוני עליכם" זיינען ניטא קיין חילוקים צווישן אידן (ווי מען זעט עס ביי דער הכתרה פון א מלך בו"ד, אז בעת ההכתרה — וואס קומט דורך דעם ביטול העם — שטייען א שר גדול און אן איש פשוט מיטן זעלבן ביטול וכו'; ניט ווי לאחרי ההכתרה און נאכדעם ווי דער מלך איז גוזר גזירות, וואס דאן זיינען דא חילוקים צווישן אנשי המדינה אינעם אופן הקיום פון די גזירות):

---

22) כמחו"ל כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם (גזירות) (מכילתא יתרו כ, ג).

23) ומטעם זה מבקש הקב"ה „אמרו לפני .. מלכיות כו' שתמליכוני עליכם", כי הם כולא חד.

קיום המצות, וויבאלד זייער איכות ההתקשרות איז באופן אז אידן, ווי זיי פילן זיך אלס באזונדער זאך, פארבינדן זיך מיטן אויבערשטן, דערפאר איז דער קיום המצות און קב"ע ביי יעדן איינעם לויט זיין באזונדער אופן ומדריגה אלס א מציאות בפ"ע.

אין עבודת התשובה, וואס קומט מצד א טיפערן פארבונד וועלכער ווערט ניט אויפגעטאן דורך קיום המצוות בפועל, איז אין דעם ניטא אזא אונטערשייד צווישן איין אידן און א צווייטן (ווי מען זעט אז דאס קען אויפגעטאן ווערן בלויז דורך א הרהור תשובה [24], ובשעתא חדא וברגעא חדא [25]). אעפ"כ זיינען אויך אין דעם פארן חילוקים, ווארום סו"ס איז עס דאך תשובה אויף (ולפי ערך די) עונות, אדער תשובה לשרשו ומקור שלו — וואס אין דעם אלעם איז איינער ניט גלייך צום אנדערן.

אין „תמליכוני עליכם" — וויבאלד אז דאס נעמט זיך דערפון וואס אידן זיינען בעצם כולא חד מיט קוב"ה, איז כשם ווי ס'איז ניט שייך צו פאנאנדערטיילן צווישן אידן מיטן אויבערשטן, אזוי קען מען ניט מחלק זיין צווישן איין אידן מיטן צווייטן אינעם אופן הקישור והאי־חוד: אין דעם זיינען אלע אידן ווי איין עצם [26], וואו עס איז ניטא קיין התחל־קות.

ה. אע"פ אז בפרטיות געפינט מען אלע דריי ענינים סיי ביי ר"ה און סיי ביי יוהכ"פ כנ"ל — בכללות אבער, ובגלוי, איז יעדערער פון זיי פארבונדן מיט איינעם פון די דריי יו"ט פון חודש תשרי: ראש השנה, יום הכפורים און חג הסוכות:

ראש השנה שטייט בגלוי דאס וואס ער איז דער „ראש" פון יאר — ס'איז דער זמן פון הכתרת המלך; און ווי דער רס"ג שרייבט [27], אז דער „ענין הראשון" אין „(מצות היום ב)שופר" איז דאס וואס „ממליכין עלינו את הבורא" [28].

ביום הכפורים שטייט בגלוי דאס וואס ס'איז דער יום התשובה, דער יום „קץ (ו)מחילה וסליחה" [29] אויף עובר זיין מצות המלך. נאכמער: אפילו דער ענין פון „עיצומו של יום" [30], וואס דריקט אויס די התקשרות עצמית צווישן אידן מיטן אויבערשטן וועלכע איז העכער פון דער התקשרות דורך תשובה — איז אלץ אין דעם ענין פון „מכפר" [30], וכשמו: יום הכפורים.

חג הסוכות איז דער זמן וועו אידן זיינען בגלוי ארויינגעטאן אין קיום המצוות: סוכה, נטילת ד' מינים כו' [31] — מען איז „עסוקין במצות" (פון באלד נאך יום הכפורים) [32], וכשמו: חג הסוכות.

ו. וויבאלד אז אלע ענינים וואס זיינען (בראש השנה און יו"כ) „בכסה" קומען ארויפ בגילוי ליום חגנו בחג הסוכות, איז מובן, אז כאטש חגה"ס איז ענינו התעסקות אין מצות, ווערן אבער

---

24) ראה קדושין מט, ב.

25) זח"א קכט, סע"א.

26) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד: הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידוי תחזור ותמחי לידי'. וראה תניא פל"ב. סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. קונטרס אהבת ישראל.

27) הובא באבודרהם „טעמי התקיעות".

28) ראה לקו"ש חי"ד ע' 1354 ואילך. בשיחה לר"ה שם. ועוד.

29) בנוסח תפלת נעילה. רמב"ם הל' תשובה פ"ב, ה"ז.

30) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג־ד.

31) וראה ויק"ר פ"ל, ב: שבע מצות שבחג ואלו הן כו'.

32) ראה ויק"ר שם, ז.

אין זיי אויסגעדריקט באופן גלוי די אלע דריי ענינים הנ"ל — אויך שבר"ה ויו"הכ"פ:

כשם ווי בר"ה (ויוהכ"פ) איז דא ענינו העצמי פון טאג און דער ענין התשובה, ווי מרומז אין לשון חז"ל [33] „עשרה ימים שבין ר"ה ויוהכ"פ", ד.ה. ר"ה ויוהכ"פ זיינען א טייל פון עשי"ת, וביחד עם זה זיינען זיי (מצ"ע) העכער פאר דעם ענין התשובה וואס אין די עשרה ימים און דערנאך איז דא דער דריטער ענין — מצוות היום:

עד"ז געפינט מען אין פסוק בנוגע סוכות: דער פסוק [34] איז מתאר דעם חג — „בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה'", „חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" [3], און אזוי אויך ביי דער מצוה פון ישיבה בסוכה שטייט [4] — „בסוכות תשבו שבעת ימים" (ניט אנדייטנדיק אז דאס זיינען ימים מיוחדים מצ"ע —) און פון דעם פארשטייט מען, אז דער ענין העצמי פון סוכות איז מצות סוכה.

בנוגע צו לקיחת ד' מינים איז דער דין [2] „ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר גו'" — אז אין דעם יום הראשון פון יו"ט סוכות זאל מען מקיים זיין די מצוה פון נטילת ד' מינים — וואס פון דעם איז מוכח אז מצות ד' מינים איז ניט עצם ענינו פון יום הראשון של סוכות [35], דעם יו"ט.

---

33) ר"ה יח, א.

34) אמור כג, לד.

35) וכ"ה גם פרטי זמן המצוה: מצות ישיבת סוכה היא כל שבעת הימים, ואופנה „תשבו כעין תדורו" אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה כל ז' הימים בין ביום בין בלילה (סוכה כח, ב. טושו"ע סי' תרלט ס"א וס"ב ואדה"ז ס"ד). משא"כ חיוב לולב הוא רק ביום הראשון. וגם במקדש שנוטלין כל שבעה (ראה ר"ה ל, א. סוכה מא, א), אי"ז קבוע בכל שנה

דערנאך — נאך דער מצוה פון נטילת ד' מינים [36] — איז דער פסוק ממשיך „ושמחתם לפני ה"א שבעת ימים" — די מצות שמחה פון חגה"ס [37]

וע"פ הנ"ל (סעיף ה') איז פאר־שטאנדיק, אז די עצמות'דיקע אחדות פון אידן מיטן אויבערשטן אין דעם אופן פון „כולא חד" (וואס דריקט זיך אויס אין „תמליכוני עליכם" פון ר"ה) קומט לידי גילוי אין דעם ענין עצמי פון סוכה: דער פארבונד דורך תשובה (וואס דאס איז עיקר ענינו של יום הכפורים) ווערט ארויסגעזאגט באופן גלוי אין מצות לולב; און דער פארבונד צווישן אידן מיטן אויבערשטן דורך קיום המצות ווערט נתגלה אין דער מצות השמחה פון סוכות.

כמצות סוכה שהרי כשיום השבת חל להיות תוך ימי החג נוטלין רק ששה (שם מב, ב רמב"ם הלכות לולב פ"ז הי"ג ואילך). ואופן קיומה — שנוטלין אותה רק פעם אחת ביום *.

וכן בהתחלת החיוב: מצות סוכה מתחילה (קיומה בפועל) תיכף בלילה ראשון, ולולב זמנו של הקיום בבקר משתנץ החמה (ולהעיר שלפרש"י סוכה לג, סע"א ד"ה לולב. שם ע"ב ד"ה ה"ג — זמן המצוה הוא תיכף משקידש החג).

וראה בהנ"ל (ובהמבואר בפנים) לקו"ש חכ"ב ע' 123, 127 ואילך.

36) ראה ירושלמי סוכה פ"ג הי"א. וברמב"ם שם הל' יג הביא הכתוב „ושמחתם גו'" לענין נטילת לולב כל שבעה במקדש. וראה פרש"י סוכה מג, ב ד"ה ולולב. ויק"ר פ"ל, ב וביפ"ת ופי' מהרז"ו שם. וראה לקמן הערה 43.

37) ובפ' ראה טז, יד: ושמחת בחגך.

---

*) וגם „אנשי ירושלים" שלולבם בידם כו' (סוכה מא, ב) ובפרש"י שם „נטילתה ולקיחתה מצוה היא" (ועד"ז בטושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס צו ור"ס תרנב. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ה) — הרי"ז רק „מצוה מן המובחר", „ומשנטל עברה כבר עיקר מצוה" (תוד"ה עובר בסופה — סוכה לט, א). ולהעיר מצפע"נ הפלאה בהשמטות (נד, ג). השלמה (ג, ד). מכתבי תורה מכתב קנד. ועוד.

ז. די הסברה בזה:

ווי געוויינטלעך פריער, אז אין דעם ענין פון „תמליכוני עליכם״ איז ניטא קיין חילוקים צווישן איין אידן מיט א צווייטן — און דער ענין קומט בסוכות לידי גילוי אין דער מצוה פון סוכה, היות אז „כל ישראל יושבים בסוכה אחת״ — אלע אידן, אן קיינע חילוקים, זיינען מתאים צו לישב — תדורו צוזאמען אין איין און דער זעלבער סוכה.

בנוגע לולב שטייט אין מדרש [38] אויפן פסוק „ולקחתם לכם ביום הראשון״ — „במי הכתוב מדבר בישראל ובעכו״ם שהקב״ה דן אותן ביום הכפורים כו׳ ואין אנו יודעין מי הי׳ מנצח כו׳ אמר הקב״ה טלו לולביכם בידכם שידעו הכל שאתם זכיתם בדין״ — ד.ה. אז די כפרה פון יום הכפורים וועירט ניכר ונתגלה בסוכות אין דער מצוה פון נטילת ד׳ מינים.

און די מצוה פון שמחת החג וואס איז אן ענין פון שמחה של מצוה, דאס איז דער גילוי פון דער התקשרות פון אידן צום אויבערשטן דורך קיום המצות, וואס רופט ארויס די תנועה פון שמחה ביי אידן — זיי פרייען זיך מיט מצוות ה׳.

ח. ע״פ האמור לעיל וועט זיין פאר-שטאנדיק דער חילוק אין דעם דין הנ״ל צווישן סוכה און לולב:

וויבאלד אז סוכה איז דער „גילוי״ פון „תמליכוני עליכם״, וואס אידן זיינען איין זאך מיטן אויבערשטן, איז מובן, כנ״ל, אז אין דעם איז ניט שייך קיין חילוקים צווישן איין אידן מיט א צווייטן; ד.ה. דאס וואס „כל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת״ מיינט, אז מצד דעם עילוי פון סוכה שטייען אידן אין א התאחדות עצמית, וואס איז ניט ווי צוויי וואס פאראייניקן זיך, נאר ווי אלע אידן זיינען מלכתחילה „כולא חד״, איין עצם —

דערפאר איז דער דין אין דעם, אז א סוכה שאולה „הרי היא כשלו״, און נאכמער ס׳איז „כשלו ממש״ — ווארום וויבאלד אז א סוכה איז מאחד אלע אידן אין איין מציאות, קען מען ניט אפטיילן איין אידן פונעם צווייטן און זאגן אז די סוכה איז ניט „שלו״ נאר דעם צווייטנס — נאר ס׳איז זיינע ווי יענעמס.

[משא״כ בשעת איינער גזל׳ט א סוכה ביים צווייטן, איז ער דערמיט גופא מנגד און סותר די אחדות פון סוכה — מיט דעם וואס ער נעמט עס צו ביים צווייטן, שאפט ער א פירוד אין דער אחדות פון סוכה צווישן אים און דעם נגזל [39] — קען עס שוין ניט הייסן „שלו״].

ט. דאס איז אבער נאר ביי סוכה. משא״כ די ד׳ מינים, כאטש אז אויך זיי דריקן אויס די התאחדות פון אידן — מ׳איז מאגד אלע פיר סוגים פון אידן צוזאמען (כידוע[40]) — איז דאך אבער די התאחדות אין אן אופן אז זיי אלע בלייבן באזונדערע סוגים אויך נאכדעם ווי מ׳איז זיי אלע מאגד אינאיינעם:

---

38) תנחומא אמור יח. וראה ויק״ר שם, ב.

39) עפ״ז יש לבאר מה שגזול הוא פסול גם בדפנות אף ששאר הפסולים הוא רק בסכך (ראה כפות תמרים לא, א ד״ה מחלוקת. פמ״ג (משב״ז) שם סק״ד. מנ״ח שם. וראה פתחי תשובה (ווילנא תרנ״ה) סי׳ תרל. לקח טוב כלל יב בסופו) — כי גזול הוא היפך (דתדורו — דירת קבע, וגם היפך ד)כללות תוכן הסוכה.

40) ויק״ר פ״ל, יב. וראה לקו״ש ח״ד שיחה לחגה״ס.

וויבאלד די מצוה פון ד' מינים איז מגלה די כפרה פון יום הכפורים — איז כשם ווי אינעם ענין הכפרה זיינען דאָ חילוקים צווישן איין אידן מיטן צווייטן (וויל כאטש די נקודה עיקרית פון כפרה ותשובה איז העכער פון התחלקות ווערט אָבער די כפרה בפועל אויפגעטאָן ביי יעדערן כפי ענינו), עד"ז איז די אחדות פון די ד' מינים אין אָן אופן אָז יעדערער בלייבט אין זיין סוג.

און דעריבער קען מען ביי די ד' מינים ניט זאָגן אָז די מינים שאולים זיינען „כשלו" — ווייל אין דעם בלייבט ער אָ באַזונדער מציאות פון דעם צווייטן,

עפ"ז איז מובן וואָס ביי סוכה שטייט „לך" (בלשון יחיד), משא"כ בד' מינים לערנט מען אָפּ דעם דין „שלכם" פון „ולקחתם לכם" (ל' רבים): בא סוכה זיינען אָלע אידן ווי איין מציאות, „כגוף אחד" [41] — און צו איין גוף רעדט מען בל' יחיד; משא"כ בנוגע לד' מינים, וואָס יעדער איינער פאַרבלייבט אָ באַזונדער מציאות (מ'איז זיי נאָר מאגד צוזאַמען), זיינען זיי אָ רבים — „לכם".

אעפ"כ איז אין דעם (ד' מינים) פאַרט דאָ דער ענין האחדות — מ'איז מאגד און מחבר אָלע ד' מינים צוזאַמען [42]. דערנאָך קומט דער דריטער ענין פון חג הסוכות, מצות שמחה, וואָס דריקט אויס די התקשרות צום אויבערשטן דורך מצות: און דערפאַר זיינען דאָ אין דעם חילוקים ממש צווישן די סוגים פון אידן — „חסידים [43] ואנשי מעשה היו מרקדים" און „כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע" [44].

(משיחת יום ב' דחגה"ס תשכ"ד)

---

41) טעמי המצות להאריז"ל פ' קדושים, הובא ונתבאר במצות אהבת ישראל שם.

42) נוסף על שבכאו"א מהם נרמז ענין האחדות (סידור רסד, ד ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ז).

43) משנה סוכה נא, א. רמב"ם הלכות לולב פ"ח הי"ד. וראה לקו"ש חי"ז ע' 270 ואילך וש"נ שלדעת הרמב"ם ה„שמחה יתירה" שבמקדש (שם הי"ב) היא הוספה בשמחת החג עצמו.

44) וכיון שעיקר תוכן מצות החג היא מצות סוכה (כנ"ל בפנים ובהערה 35) — י"ל שגם בסוכה ישנם כל ג' ענינים הנ"ל: א) המצוה דישיבה בסוכה; ב) זה שסכך הסוכה נעשה מענן הקטורת דיוה"כ (עטרת ראש שער יוה"כ לו, סע"א ואילך. אוה"ת סוכות ע' א'תשכב ואילך. וככה שם פפ"ד. ועוד); ג) הענין דכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת, גילוי בחי' תמליכוני כנ"ל. ולהעיר דסכך בגימט' מאה כנגד מאה קולות שתוקעין בר"ה (פע"ח שער חג הסוכות בסופו. מ"ח מסכת ימי מצוה וסוכה פ"ג, א. וככה שם ס"פ צג. וראה תורת לוי"צ ע' שג).

•) ע"ד המבואר בלקו"ש חי"ד ע' 1146 ואילך, שכל ג' ענינים דר"ה הם במצות היום דתק"ש, אלא שענין התשובה באה ברמז בתק"ש וענין התמליכוני הוא למעלה לגמרי ממצות שופר.